

Roland Barthes

Mytologie

(Mythologies, 1957)

V Předmluvě z roku 1970 autor objasňuje, že zaměření i metodu esejů z let 1954–1956 určovala jednak ideologická kritika týkající se jazyka tzv. masové kultury, jednak sémiologický rozbor (demontáž) tohoto jazyka. V předmluvě k prvnímu vydání z roku 1957 uvádí, že podnětem k reflexi různorodého soudobého materiálu utvářejícího příběh o naší aktuální situaci bylo to, jak se ve vyprávění tohoto příběhu směšují Přírozenost a Dějiny. Tyto „falešné evidence“ (9) vyjadřuje pojem mýtu ztotožněný s určitou řečí.

I. část Mytologie (11–190) obsahuje 53 drobných statí napsaných v reakci na rozmanité projevy moderní západní civilizace, ve kterých je spatřována — a vtipně, ironicky i nemilosrdně demystifikována — novodobá mytologie jejího každodenního sociálního života.¹ Např. esej Svět wrestlingu (v originále *Le Monde où l'on catch* — Svět, v němž se provozuje catch, 13–24) analyzuje linie gest a obrazů bez skutečných funkcí (obrazů vášně, figur utrpení nebo bolesti), z nichž se skládá srozumitelná ikonografie představení jasně oddělujícího Dobro od Zla. Esaj Římané na plátně (Mankiewiczův film *Julius César*, 27–30) vypovídá na příkladech znaků „římskosti“ (mj. ofinka na čele) o směřování znaku a označovaného. Spisovatel na prázdninách (30–33) demystifikuje novinové reportáže o tvůrcích, kterým bývá přisuzováno mimořádné, takřka mytické poslání a u kterých jsou zároveň zvýrazňovány banální stránky jejich života (novodobá forma hagiografie). Obdobný kontradiktorní postup soudobé žurnalistiky sleduje esej Romány a děti (56–58) o ženách spisovatelek, jejichž tvorba, přirozeně spínaná s jistým bohémstvím, je vykupována tradičně pojatým ženským údělem, nebo esej Výletní plavba modré krve (34–35), analyzující spojování mytického tématu krále-boha a novodobého obrazu krále-demokrata. Esaj

Soubor esejů završený zobecňující studií o povaze, funkci a dosahu mýtů v moderní západní společnosti, sepsaný jednou z vůdčích postav francouzského strukturalismu a sémiotiky.

¹ V překladech názvů jednotlivých esejů i v citacích přihlížíme k českému překladu z r. 2004.

Prací prášky a detergenty (38–40) ukazuje, jak reklama pracuje s účinky výrobků v rámci kategorií bělosti, hloubky a pěnivosti. K reklamní představě hloubky v kosmetice se vrací esej Reklama na hloubku (82–85). O filmové ikonografii pojednávají Chudás a proletář (40–42), rozebírající Chaplinovy postavy a gagy, nebo Tvář Greta Garbo (70–71). Ke „krevní mytologii“ nápojí a jídla se obrací esej Víno a mléko (74–77) a Biftek a hranolky (77–79), porovnávající morfologii substancí s národní symbolikou, s idejemi mužnosti, síly a zdraví. V esejí Hračky (58–60) je představen svět výrobků pro děti jako zcela socializované, hotové a předznamenané univerzum (reprodukce moderního světa dospělých: armáda, medicína, dopravní prostředky atp.), jehož funkcí je dělat z dětí uživatele, nikoli tvůrce. Esaj Nautilus a Opilý koráb (80–82) konfrontuje verneovskou mytologii světa (končného a plně zvládnutého, zabydleného a přivlastnitelného) se světem rimbaudovské poetiky výzkumné cesty. Zatímco Einsteinův mozek (91–93) zvýrazňuje mytologické či ezoterické rysy přetrvávající v současných představách o vědecké práci, následující esej Jet-man (*l'homme-jet*, 94–96) o mytologizaci pilota tryskového letadla charakterizuje rysy zvěčněného hrdiny. Tour de France jako epopěj (110–121) analyzuje epické pojetí závodníků a závodu, jehož etapy jsou personifikovány nebo antropomorfovány. Africká gramatika (137–144) se zaměřuje na politický slovník koloniální Francie, v němž je úkolem řeči a frazeologie (kosmetického psaní) nastolit shodu mezi normami a fakty. Kritika typu ani — ani (144–146) obnažuje iluzivnost čisté, nestranné kritiky. Esaj Striptýz (147–150) dokládá neutralizaci nebo zbanalňování provokativní erotiky, podobně jako Ztracený kontinent (163–165) vypovídá o filmových znacích zbanalizovaného a ahistorického Orientu. Volební fotogeničnost (160–163) třídí ikonografii kandidátů do několika stěžejních typů volebních fotografií (společenská úctyhodnost, morálka, mužnost, upřímnost, hrdinství, intelektuálnost aj.). V esejí Astrologie (165–168) je „astrální svět“ v časopisech (konkrétně v *Elle*) pokládán za literaturu maloburžoazního světa, která ustavuje skutečnost podle rytmu pracovního týdne a sociálního statusu čtenářek. V závěru souboru se esaje Velká lidská rodina (173–176) a Dáma s kaméliemi (179–182) prostřednictvím výstavy fotografií a proslulé divadelní hry Alexandra Dumase ml. zabývají způsoby, jimiž se vytváří „mýtus lidského údělu“ (174) potlačující „určující tíhu dějin“ (174) nebo „archetyp maloměšťácké sentimentality“ (181).

II. část knihy tvoří teoretická studie Mýtus dnes (191–247). Již titul úvodní kap. Mýtus je promluva (193–195) napovídá, že při vymezení mýtu vychází Barthes vlastně přímo z etymologie slova (*mythos* = vyprávění). Mýtus je mu „systémem komunikace,

je to sdělení“ (194), nelze jej vymezit obsahem; je to určitý způsob signifikace — značení, určitá forma, kterou je jako takovou nejprve třeba popsat. Existují tedy formální hranice mýtu, nikoli obsahové, substanciální: mýtem nebo nositelem mytické promluvy může být v zásadě cokoli — psaný jazyk, fotografie, sport, divadlo, reklama atd., pokud něco značí. Není privilegovaných objektů. Současně ale není věčných mýtů. V tomto smyslu má mytologie výlučně historický základ, neboť je promluvou vyvolanou dějinami, není přírodou či esencí, nevyplývá z „přirozenosti“ věcí“ (194).

Z toho hlediska se stává mýtus (2. kap. Mýtus jako sémiologický systém, 195–202) předmětem sémiologie, vědy o znacích, o formách. Také u mýtu lze podle Barthese rozlišit tři základní sémiotické pojmy, jak je vymezil Ferdinand de Saussure: označující složku znaku (*signifiant*), složku označovanou (*signifié*) a konečně znak jako nedílnou jednotu označujícího a označovaného. Přitom je však mýtus zvláštním systémem v tom, že se vytváří na základě předchozího sémiologického řetězce: „Co je v primárním systému znakovým [...], stává se v sekundárním systému prostým označujícím“ (199). V mýtu jakožto „sekundárním sémiologickém systému“ (*systeme sémiologique second*, 199) lze tedy odlišit systém jazykový, autorem nazvaný řeč-předmět, a systém mytický, takzvaný metajazyk — totiž jazyk, v němž se vypovídá o řeči-předmětu. To, co je z hlediska systému jazykového smyslem, významem (*sens*), tj. koncovým členem řeči-předmětu, je v mytickém systému výchozím členem, formou (*forme*) nového označovaného, pro které Barthes vyhraduje Saussurov termín koncept (*concept*²). Korelací formy a konceptu je třetí člen mýtu — signifikace. Toto slovo podle autora postihuje podvojnou funkci mýtu, který „označuje a sděluje, dává na srozuměnou a vnucuje“ (202). — V této kapitole, ale i v následujících Barthes tuto skutečnost dokládá na názorném příkladu, fotografii černocho ve francouzské uniformě zdravícího francouzskou vlajku. Prostý a neviný význam fotografie v časopise *Paris Match* je v rámci mytické výpovědi formou konceptu (ideje, označovaného), který již zdaleka není „neviný“, protože je tendenční (velikost francouzského impéria, milovaného všemi příslušníky bez ohledu na barvu pleti a kritiky kolonialismu, směs francouzskosti a vojáctví). V konceptu je tak prvotní význam deformován, posunut, ale ve chvíli, kdy mu hrozí odhalení, umožňuje mýtus jakožto podvojný systém alibisticky návrat zpět k prvotní řeči-předmětu. Mýtus je „trvalým alibi“ (209), je to „zcizená a navrácená promluva“, i když vrácená promluva není zcela stejná jako ta, jež byla zcizena. Přetrvává v ní totiž jistá strnulost, která je mytické promluvě vlastní (211).

2 V rejstříku českého překladu Saussurova *Kursu obecné lingvistiky* (Praha 1989 [1916]) figuruje *concept* jako „pojem“, též ekvivalentní „ideji“ nebo „označovanému“; v překladu *Mytologií*, kterého se přidružujeme, se používá výraz „koncept“.

Kap. Forma a koncept (202–206) a Signifikace (206–213) tuto problematiku dále rozvíjejí a upřesňují. Označující mýtu je podvojný, je zároveň smyslem i formou. Forma totiž smysl neruší, může ho sice ochuzovat, vyprazdňovat nebo odsouvat, ale ponechává si ho v záloze; vždy jej může přivolat, čerpat z něj „svou podstatu“ a především se v něm skrývat (203). Koncept mýtu funguje kontradiktorně, protože deformuje, znejasňuje smysl (primární řeč), ale neruší jej (fakticky salutující černoch zůstává — ovšem proměněný v gesto). Řečeno jinak: koncept odcizuje smysl (208).

Kap. Čtení a dešifrování mýtu (213–217) se zaměřuje na tři různé typy přijímání mýtu. První, „cynický“, je příznačný např. pro ty, kdo vytvářejí mýtus jako jednoduchý, doslovný systém: pro koncept se hledá nějaká forma, která je pak přímo nositelem ideje (černoch je příkladem francouzského imperialismu). Druhý, „demystifikační“, je vlastní tzv. mytologům, kteří mýtus dešifrují a demaskují, protože v něm zjišťují jistou deformaci smyslu (salutující černoch je alibi francouzského imperialismu). Oba tyto typy jsou podle autora statické nebo analytické. Jediné adekvátní přijímání mýtu je vnímat ho v dynamické jednotě smyslu a formy. „Mýtus nic neskrývá ani nestaví na odív: mýtus pokrývá“, „proměňuje dějiny v přirozenost“ (215). Ačkoli je jen sémiologickým systémem (signifikací), je svými příjemci čten jako systém faktický.

Kap. Mýtus jako zcizená řeč (217–224) dokládá, že specifická mýtu spočívá v přeměně smyslu ve formu. „Jinak řečeno — mýtus je vždy zcizením jazyka“ (217). Sám přirozený jazyk mu navíc klade jen slabý odpor; má — jak říká Barthes — mytické dispozice, vychází mýtu vstříc svou expresivitou. Někteří lingvisté označují oznamovací způsob vzhledem k imperativu a ke konjunktivu za „nulový stupeň“. Ale v „plně ustaveném“ mýtu smysl nikdy není v „nulovém stupni“ (218), a proto ho koncept snadno pokřívá, naturalizuje. To se týká i literatury (zvl. tradiční), jež se nutně zakládá „na“ jazyce a má všechny předpoklady být mytickým systémem. Zvláštní pozornost věnuje Barthes z tohoto hlediska pojmu rukopis (*écriture*³), který označuje literární diskurz pojímaný jakožto forma, tj. označující složka sekundárního sémiologického systému (221). Na tomto pozadí pak formuluje příznačnou tezi: literární vývoj se mu jeví jako zápas o popření literatury jako mytického systému.

V kap. Buržoazie jako anonymní společnost (224–229) autor konstatuje hluboké sepětí mýtu s buržoazním vědomím; na rozdíl od své ekonomické činnosti, od faktu kapitalismu, usiluje buržoazie jako třída o bezejmennost. Její jazyk si libuje v „exnominaci“ (buržoazie je „společenská třída, která nechce být jmenována“, 225),

3 Odvolává se tu také na svou předchozí analýzu mytologie literární řeči v *Nulovém stupni rukopisu* (Praha 1967 [1953]). Tradiční překlad Barthesova pojmu *l'écriture* — „rukopis“ — v současnosti interferuje s dynamičtějším termínem „psaní“; volí jej i překladatel č. výboru z *Mytologií*.

v odtržení vlastního politického slovníku od historie, v maskování tohoto slovníku nadčasovostí a univerzalitou (např. představou „věčného člověka“ — *Homo Aeternus*). Ideologie transformuje „skutečnost světa v obraz světa“ (229). Toto Barthesovo stanovisko, opírající se mj. o klasický marxismus, je dále rozvíjeno v kap. Mýtus je odpolitizovaná promluva (229–233). Mytická řeč převádí historické (a tedy politické) na přírodní, vyprazdňuje historickou podstatu věcí. Barthes si pak klade otázku mýtu zleva (Mýtus v rámci levice, 233–236) a mýtu zprava. Vychází přitom z přesvědčení, že mýtus ztrácí prostor působnosti tam, kde se prosazuje řeč „člověka-výrobce“ přetvářejícího skutečnost (na místě metajazyka se znovu objevuje řeč-předmět), a konstatuje, že mýtus stojí vždy statisticky vzato napravo (Mýtus v rámci pravice, 236–244). Detailně pak analyzuje (238–243) rétoriku a figuru buržoazního mýtu: preventivní očkování lokálních podvrtných prvků, aby se zabránilo riziku obecnější subverze; odhistorizování — „odpařování“ dějin; identifikaci jako redukci jiného na stejné; tautologii — vytváření nehybného světa; „ani-ani-smus“ jako figuru vyvažování a redukování skutečnosti; kvantifikaci kvality (redukci kvality na kvantitu); konstatování, tj. představování skutečnosti jako evidence, světa jako hotového, nezměnitelného. Knihu uzavírá kap. Nutnost a hranice mytologie o aporiích či rizicích demystifikace (244–247).

V době, kdy vycházejí *Mytologie*, má za sebou Barthes — nepočítáme-li několik studií ze 40. let — především základní dílo věnované literatuře, jež zůstala až do konce života převládající složkou autorova zájmu, publikaci *Nulový stupeň rukopisu* (1953, č. 1967). „Rukopis“ (resp. psaní) objasňuje Barthes jako vztah mezi tvorbou a společností — je to literární jazyk přetvořený svým sociálním určením, forma uchopená ve své lidské intenci. Zatímco jazyk a styl jsou spisovateli dané nebo vlastní, rukopis-psaní je volba, jíž se spisovatel vřazuje do určitého historického kontextu, je to gesto, kterým, jak konstatuje Miroslav Marcelli, „sa spisovatel’ spája s Dejinami“.⁴ Pojem rukopisu (mj. srovnávaný s Mukařovského sémantickým gestem⁵), se jako „označované literárního mýtu“ (221) objevuje i v *Mytologiích*. Je ale včleněn do nových souvislostí i kontextově zpřesněn, jakkoli se ani zde nevymaňuje z pout programově esteticke výpovědi, jež souvisí s koncepcemi tvorby formujícími se v okruhu skupiny Tel Quel. Příznačné z toho hlediska — a blízké mj. postojům → Sartrovým — je příkré vyčlenění poezie, alespoň poezie moderní, z oblasti literatury jakožto řeči „bez rukopisu“, mimo etický dosah a ideologii, a jakási „neoavantgardistická“ pragmatika literatury zakládající se na představě, že

⁴ M. Marcelli, *Příklad Barthes*, Bratislava 2001, s. 79.

⁵ M. Kačer, Mukařovského „sémantické gesto“ a Barthesův „rukopis“ (écriture), *Česká literatura* 1968, č. 5, s. 593–597; srov. též M. Grygar, „Tupý smysl a nezáměrnost“. Poznámky k sémiotice R. Barthesa a J. Mukařovského, *Estetika* 1991, č. 1, s. 204–218.

ji lze vymanit z diktátu společnosti jedině vytvořením jakéhosi „nulového“, čistě indikativního, amodálního, tj. nemytického rukopisu. K tomuto problému se Barthes jako jeden z nejvýznamnějších strukturalistů druhé poloviny 20. století nejzřetelněji vyslovoval později, ve svém poststrukturalistickém nebo dekonstruktivistickém období, kdy u tohoto systematika a tvůrce teoretických konstrukcí sílily obavy ze schematismů, které systémy implikují. Analyzovat jazyk, v němž se podle strukturalistického stanoviska vše odehrává, pak u Barthes znamená uvědomovat si také moc jazyka jakožto dominantní instance ovládající i subjekt, který ji zkoumá. Proti tomu staví ne zcela dešifrovatelný systém, který pro něj představuje literatura, a věří, že snad jedině při psaní literatury lze oklamávat působení jazyka, pořádek slov formátujícího diskurzu.

Avšak tyto otázky ještě zůstávají v *Mytologiích* spíše na okraji. Otvírá se zde především zcela nové téma: do středu autorovy pozornosti se dostaly většinou mimoliterární, avšak v základě vždy sémiologicky chápané jevy kultury.⁶ *Mytologie*, jež předznamenaly Barthesovu zřejmě nejteoretičtější práci *Základy sémiologie* (1965, č. 1967) a po svém vydání upoutaly pozornost i k autorově osobnosti, jsou nejen sémiotickými eseji, ale zčásti i satirickým zrcadlem nastaveným moderní konzumní společnosti. Kritice je zde vystaven především skrytý „sémantický paradox“ západoevropské současnosti proměn věci ve smysl a smyslu ve věci, kdy je aktivita myšlení a jednání vytlačována aktivitou mluvní. Dochází tak k fetišizaci jazyka, jenž se stává až jakousi vnitřní silou věcí, jevů a představ tím, že je pojmenovává a současně proměňuje — ontologicky vzato — v pouhé denotáty. Cíl Barthesovy knihy je však zjevný a závažný: strhnout masku „samozřejmosti“ určité společenské reality. Můžeme proto říci, že základním posláním *Mytologií* je — jak v bystrých konkrétních analýzách, tak po stránce teoretické — demytizovat, demystifikovat, a navíc odhalit mechanismy myšlení, které mohou k demytizaci vést. Sémiologický přístup, opírající se o tradici evropské vědy o znaku, který Barthes zvolil a aplikoval při studiu mýtu, lze v tomto bodě považovat za mimořádně objevný, stejně jako sám fakt, že předmětem svého zkoumání a kritiky učinil mýty současné, mýty konzumní společnosti, čímž z mytologického studia sňal ono tradiční plusquamperfektum, představu o mýtu jako o jedné provždy minulém a odtazitém vyprávění, které je výsadou archaických společenství.

Analýzu moderních mýtů spjatých s populární nebo komerční kulturou a s masovou komunikací provází v Barthesově knize angažovaná rétorika i patetické zaujetí, které ji sblížuje s dobovou marxisticky orientovanou kritikou buržoazní „kulturní

6 *Système de la Mode*, Paris 1967; *L'Empire des signes*, Genève 1970.

nadstavby“. Intelektuální pronikavost a teoretická koncepce *Mytologií* však poskytují obecněji platné a operativní instrumenty pro „dekonstrukci“ mytologizujících mechanismů moderní společnosti, zvl. jejích ideografických systémů (Barthesovy reflexe inspirovaly mj. analýzu simulaker Jeana Baudrillarda i současná kulturní studia).⁷ Pro obecnou teorii sémiotických systémů (tedy i pro teorii literatury) zůstává kniha navíc podnětná právě svým pokusem o vymezení mýtu jako sekundárního systému sémiotického a formulací obecného vzorce mýtu jako určitého způsobu sdělení. Úskalím tohoto přístupu, jehož cílem je demaskovat mechanismy světa konzumní pseudokonkrétnosti, je to, že Barthes opomíná historickou odlišnost „mýtů dnes“ od „organických“ mýtů tzv. primitivních etnik, tj. mýtů ve vlastním smyslu slova. Univerzum archaické mytologie je svou podstatou zcela odlišné od univerza „mytologie“ soudobé západoevropské společnosti a nemůže být ani věčně, a snad ani metodologicky kladeno vedle něj, jak to Barthes — ve stopách strukturalismu antropologického, předpokládajícího invariantní, neproměnnou strukturu lidského myšlení⁸ — činí.

Vydání

Mythologies, Paris 1957 (z tohoto vyd. citováno, přihlédnuto též k vyd. Paris 1970 a k č. vyd. 2004), 1963, 1970, 1990, 2007, 2010; *Oeuvres complètes*, vol. 4, Paris 2002, 4 vol. *Mythen des Alltags*, Frankfurt/M. 1964, 1970, 1974, 1976, 1980, 1981, 1982, 1983, 1984, 1985, 1986, 1988, 1989, 1991, 1993, 1994, 1996, 1998, 2001, 2002, 2003, 2004, 2006, 2008, 2009, 2010, 2012. *Miti d'oggi*, Milano 1966, 1984, 2001, 2004; Torino 1974, 1975, 1978, 1982, 1989, 1994, 2004, 2008. *Mit i znak*, Warszawa 1970 (něm. a pol. verze v I. části kráceny); *Mitologie*, Warszawa 2008. *Mythologies*, London 1972, 1993, 2000, 2009; New York 1972, 1989, 1991. Mýtus dnes, *Plamen* 1965, č. 9 (úryvek); *Mytologie* (výbor), Praha 2004. Japonské vyd., Tokio 1967, 1976, 2005. *Mytologier*, Oslo 1969, 1975, 1991, 1996, 1999, 2002, 2007. *Mytologier*, København 1969, 1977, 1996. *Mytologier*, Uddevalla 1969, 1970; Stockholm 1970; Enskede 2001; Lund 2007. *Mitologías*, Lisboa 1972, 1973, 1976, 1978, 1979, 1984, 1987, 1988, 1997, 2007; São Paulo 1982; Buenos Aires 2003; Rio de Janeiro 2003. *Mythologieën*, Amsterdam 1975; Utrecht 2002. *Mythologies*, Athina 1979. *Mitologías*, Madrid 1980, 1986, 1988, 2000, 2004, 2005, 2009, 2010; Mexico 1981, 1988, 1989, 1991, 1994, 1997. *Mitológiák*, Budapest 1983. *Çağdaş söylenler*, Istanbul 1990. *Mytologioita*, Helsinki 1994. Korejské vyd., Soul 1995. *Mifologii*, Moskva 1996. Perské vyd., Teherán 1996.

⁷ K tomu viz doslov P. A. Bílka k č. vyd. 2004, s. 159–164.

⁸ Srov. P. Horák, *Struktura a dějiny*, Praha 1982.

Mitologii, Iași 1997. Hebrejské vyd., Jeruzalém 1998. Thajské vyd., Bangkok 2001. Vietnamské vyd., Hanoj 2008. Čínské vyd., Šanghaj 2009.

Literatura

J. Štěpánková, Za novou kritiku, *Česká literatura* 1967, č. 1, s. 39–46. J. Štěpánková, Základy sémiologie, *Česká literatura* 1968, č. 6, s. 672–679. C. I. Gulian, *Mythos und Kultur*, Wien 1971. L.-J. Calvet, *Roland Barthes. Un regard politique sur le signe*, Paris 1973. S. Heath, *Vertige du déplacement. Lecture de Barthes*, Paris 1974. S. Sontag, *L'écriture même. A propos de R. Barthes*, Paris 1982. J. Culler, *Roland Barthes*, New York 1983. M. Marcelli, *Příklad Barthes*, Bratislava 2001. C. François-Denève, *Roland Barthes, Mythologies*, Rosny 2002. P. A. Bílek, doslov k č. vyd. 2004, s. 159–165. J. Češka, *Ztročený mýtus. Roland Barthes*, Praha 2010. J. Fulka, *Roland Barthes. Od ideologie k fantasmatu*, Praha 2010, s. 11–48. Zvláštní čísla časopisů věnovaná R. Barthesovi: *Tel Quel* 1971, č. 47; *L'Arc* 1974, č. 56. *Poétique* 1981, č. 47. *Critique* 1982, č. 423–424.

Roland Barthes (1915–1980)

Představitel francouzského literárněvědného strukturalismu a strukturálně orientované sémiotiky, teoretik kultury, blízký okruhu Tel Quel. Vystudoval klasickou literaturu a filologii na Sorbonně, nejprve učil na gymnáziích a působil jako lektor v zahraničí, pak pracoval v CNRS (Státní ústav pro vědecký výzkum), na École pratique des hautes études, v posledních letech života byl vedoucím oddělení sémiologie na Collège de France. Další díla: *Le Degré zéro de l'écriture* (1953), *Michelet par lui-même* (1954), *Sur Racine* (1960), *Éléments de sémiologie* (1964), *Essais critiques* (1964), *Critique et vérité* (1966), *Système de la mode* (1967), *S/Z* (1970), *L'Empire des signes* (1970), *Sade, Fourier, Loyola* (1971), *Nouveaux essais critiques* (1972), *Le Plaisir du texte* (1973), *Roland Barthes par Roland Barthes* (1975), *La Chambre claire. Note sur la photographie* (1980), *Obvie et l'obtus. Essais critiques 3* (1982), *Bruissement de la langue. Essais critiques 4* (1984), *L'Aventure sémiotique* (1985), *Incidents* (1987).

České překlady

Nulový stupeň rukopisu. Základy sémiologie (1967), *Světlá komora — vysvětlivka k fotografii* (1994, uprav. 2005), *Kritika a pravda* (1997, zahrnuje též *Nulový stupeň rukopisu* a *Základy*

sémiologie v překladu z r. 1967), *Sade, Fourier, Loyola* (2006), *Fragmenty milostného diskurzu* (2007), *S/Z* (2007), *Rozkoš z textu* (2008). Stati: Strukturalistická činnost, *Dialog* 1965, č. 3, s. 65–71; Dvě kritiky, in: J. Levý (ed.), *Západní literární věda a estetika*, Praha 1966, s. 205–210; Z kritických esejí, *Orientace* 1967, č. 2, s. 21–28; Lekce. Inaugurační přednáška na Collège de France, in: M. Merleau-Ponty – C. Lévi-Strauss – R. Barthes, *Chvála moudrosti*, Bratislava 1994, s. 81–99; Co to je kritika, *Kritický sborník* 1994, č. 1, s. 1–4; Třetí smysl. Poznámky k výzkumu několika fotogramů S. M. Ejzenštejna, *Iluminace* 1994, č. 1, s. 61–75; Úvod do strukturální analýzy vyprávění, in: P. Kylaoušek (ed.), *Znak, struktura, vyprávění. Výbor z prací francouzského strukturalismu*, Brno 2002, s. 9–43; Smrt autora a Efekt reálného, *Aluze* 2006, č. 3, s. 75–81; Diskurz historie, *Česká literatura* 2007, č. 6, s. 815–828.

/fv – zh/